

XVII. YÜZYIL ORTALARINDA ELİT BİR KADININ TEREKESİ:
MANASTIR'LI AIŞE HATUN

Heritage of an Elite Woman In The Midst of XVIIth Century:
Aise Hatun

Gökhan CİVELEK*

Özet

Tereke kayıtları ölen kişilerin geride bıraktıkları miraslarını gösteren belgelerdir. Tereke ya da muhallefat defterleri olarak da adlandırılan bu kayıtlarda, ekonomik ve sosyal hayata dair önemli bilgiler yer almaktadır. Terekelerde bulunan eşyalar o dönemin sosyal yaşantısı ve ekonomik durumunu, yansıması açısından önem taşımaktadır. Bu incelemede Manastır şer'iyeye sicillerinde yer alan Manastır'lı Aişe Hatun'a ait tereke kaydı ele alınmıştır. XVII. yüzyılın ortalarında vefat eden ve Manastır şehrinin elit kadınları arasında bulunan Aişe Hatun'un geride bıraktığı eşya ve mülkleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu çalışma, XVII. yüzyılın ikinci yarısında Manastır şehrinin sosyo-ekonomik ve kültürel tarihine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tereke Defteri, Balkanlar, Manastır şehri.

Abstract

Tereke Registers are documents showing the legacy of deceased people. These records include important information related to economic and social life. Belongings found in heritages are important in terms of reflecting the period's social life and economic situation. In this study, heritage record of Aise Hatun of Manastır, who was in Manastır's court records, are examined. Study also includes information about one of the elite women of Manastır city Aise Hatun's belongings and property who passed away in the midst of XVII. This study will contribute to Manastır city's socioeconomic and cultural history.

Key Words: Tereke Registers, The Balkans, Manastır city.

Giriş

Manastır, bu günkü Makedonya'nın sınırları içerisinde kalan Perister dağının eteğinde, Dragon nehrinin kıyısında kurulmuş bir şehirdir. Eski adı Rumca Monastirion, Makedonca Bitola olan şehir, Adriyatik kıyıları ile Ege denizi arasında *Via Egnatia* adı verilen ticaret yolunun tam ortasında bulunmaktadır. Şehrin tarihi M.Ö. VII. yüzyılda Makedonya kralı II. Filip tarafından inşa edilen Herakleia kasabasına kadar inmektedir. Kısa süreli el değiştirmelerle beraber önce Romalıların ve ardından Bizans imparatorluğunun hakimiyeti altına giren şehir, bu dönemlerde dikkat çekici bir ilerleme kaydetmiş ve Hristiyanlık dini için önemli bir merkez konumuna gelmiştir. Efsaneye

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. El-mek: g.civelek@atauni.edu.tr

göre Osmanlılar şehre girdikleri sırada 72 tane kilise bulunmaktaydı ve bu kiliselere nazaran buraya Manastır denilmişti.¹

Osmanlılar zamanında Manastır şehrine ilk akınlar 1332 yılında başlamış ancak şehir I. Murat zamanında 1382 veya 1385 tarihlerinde ele geçirilmiştir. Adriyatik kıyıları ile Rumeli'nin iç bölgeleri arasında bulunan coğrafi konumu nedeniyle Osmanlıların Balkanlardaki en önemli ekonomik bölgelerinden bir haline gelmiştir. II. Murat ve Fatih Sultan Mehmet zamanlarında yapılan iskan politikasıyla giderek gelişen şehir XVI. ve XVII. yüzyıllarda nüfus bakımından daha da kalabalık bir hale ulaşmıştır.² Evliya Çelebi'ye göre mamur, süslü ve büyük bir şehir olan Manastır'da XVII. yüzyıl ortalarında 21 mahalle, 3000 ev, 70 cami, 900 dükkan ve bir bedesten bulunmaktadır.³

Osmanlı Devleti'nde ölen kişilerin miraslarının kaydedildiği defterler tereke, kassâm, metrûkât ve muhallefât defterleri gibi isimlerle anılmaktadır.⁴ Bu defterlerde ölen kişilerin ismi, sosyal statüsü, geride bıraktığı serveti, mirasçılarının kimler olduğu, mirasçılarının aldıkları pay, mahkemeye ödenen harç miktarı gibi bilgiler yer almaktadır. Ayrıca tereke defterlerinde resmi narh ile reel fiyatların farkı ve zümreler arasında servet dağılımı ile malların nerelerde üretildikleri hakkında da bilgi sahibi olunabilmektedir.⁵

Tereke defterleriyle ilgili çalışmalar yapılırken bilinmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunlardan en önemlisi, ölen kişilerin hepsinin mirasının kadı huzurunda ya da kassâm tarafından taksim edilmediğidir. Bunun içindir ki aynı tarihte ölen kişilerden bazılarının mirasları kayda geçirilirken, bazılarının ki kaydedilmemiştir. Askerî sınıf haricinde kalan kimselerin mirasları bazı istisnalar hariç mirasçılarının talebi üzerine taksim edilmiştir. Mirasın kayda geçme esnasında da bir takım eksiklikler ve kasıtlı hatalar yapılmış olabilir. Ölen kişinin servetinin tamamı kaydedilmemiş olabileceği gibi, mirasçılarının tamamı da yazılmamış olabilir. Mahkeme harçları terekenin toplam yekûnu üzerinden hesaplandığı için, terekede kayıtlı mallar piyasa değerinden daha fazla yazılmış olabilir. Miras kalan mallar kadı veya diğer görevliler tarafından satın alınabilirdi. Bundan dolayı malların gerçek değerlerinin altında bir fiyatlandırma yapılmış olması da ihtimal dahilindedir. Başka bir yere misafir olarak giden ve orada ölen kişilerin terekelerinde yazılan miktarların bu kişilerin servetinin tamamını

¹ Galip Çağ, *16. ve 17. Yüzyıllarda Osmanlı Hâkimiyetinde Manastır*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2010, s. 25-45.

² Krsitaq Prifti, "Manastır", *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s. 562.

³ Evliya Çelebi, (Yay. Haz. Yücel Dağlı vd.), *Seyahatname*, V, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 307-309; Prifti, "Manastır", s. 562.

⁴ Tahsin Özcan, "Muhallefât", *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s.406-407.

⁵ Alpay Bizbirlik, "Osmanlı Devleti'nde Ticaret ve Üretime Dair Değerlendirilebilir Bir Kaynak: "Tereke Defterleri" ve Edirne Tereke Defterleri Üzerine Bir Deneme", *Türkler*, X, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.731.

yansıtmadığı da göz önünde tutulmalıdır.⁶ Tereke kayıtlarıyla ilgili öncü çalışmalar arasında Barkan⁷ ve İnalçık'ın⁸ araştırmaları yer almaktadır. Daha sonra Hüseyin Özdeğer⁹, Sait Öztürk¹⁰ ve diğer araştırmacılar tarafından bu çalışmalar devam ettirilmiştir.¹¹

Bu çalışmada kullanılan tereke kaydı, Manastır Kazâsı'na ait 13 numaralı şer'iyeye sicili içerisinde bulunmaktadır. Adı geçen defter, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) kütüphanesinin yurt dışı siciller kataloğunda yer almaktadır. 1062-1063/1652-1653 tarihli defterin 73. sayfasında bulunan tereke, Manastır şehri sakinelerinden Aişe binti Karakoçuzade Ahmet Ağa adına düzenlenmiştir. Terekenin tanzim tarihi ise Evail-i Şevval sene 1062 / 5-14 Eylül 1652 olarak gösterilmiştir. Aişe Hatun'un vefat tarihi ile ilgili tereke kaydında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Ancak terekenin tanzim tarihinden kısa bir süre önce vefat ettiği düşünülmektedir.

Aişe Hatun'un Karakoçuzade olarak ün yapan bir aileden olması, babası Ahmet için "Ağa" unvanının kullanılması, aile ismindeki "zade" kelimesi ve terekesindeki mal varlığı ve bu varlıkların kıymetleri, Aişe Hatun'un köklü ve seçkin bir aileye mensup olduğunu düşündürmektedir.

Tereke kaydından anlaşıldığına göre iki kere evlilik yapan Aişe Hatun, ilk evliliğini Murteza isminde biriyle gerçekleştirmiştir. Bu evlilikten Ümmihani adında bir kızı dünyaya gelmiştir. Murteza ile evliliğinin neden bozulduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Onun ikinci eşi ise Kara Mehmet Bey'dir. Vefatına kadar bu eşiyile birlikte yaşamıştır. Kara Mehmet için "Bey" unvanının kullanılması bu kişinin de Manastır'da seçkin bir kimse olduğunu göstermektedir. Zira, "Bey" kelimesi Osmanlılarda askeri ve mülki büyük memurlar veya büyük devlet adamlarının çocukları için kullanılan bir tabirdir.¹²

⁶ İbrahim Etem Çakır, "Osmanlı Toplumunda Eş ve Çocuk Sayısı, Statü, Servet: 1671-1678 Sofya Örneği", *OTAM*, Sayı: 31 / Bahar 2012, Ankara 2013, s. 45-46.

⁷ Ömer Lütfi Barkan, "Edirne Askerî Kassamına Ait Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, III, 1966, ss.1-479.

⁸ Halil İnalçık, "15. Asır Türkiye İktisadî ve İçtimaî Tarihi Kaynakları", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1996, s.187-201.

⁹ Hüseyin Özdeğer, *1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*, İstanbul 1988.

¹⁰ Said Öztürk, *Askerî Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, İstanbul 1995.

¹¹ Tereke defterleri üzerine çalışmalar hakkında bir değerlendirme için bakınız: Hülya Canbakal, "Barkan'dan Günümüze Tereke Çalışmaları", *Ömer Lütfi Barkan: Türk Tarihçiliğine Katkıları ve Etkileri Sempozyumu*, İstanbul 2011.

¹² Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 1, MEB Yayınları, İstanbul 1984, s. 213; Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 112.

Annesinin tek mirasçısı olan kızı Ümmihani hakkında da fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Onun için kullanılan *sagire* kelimesinden anlaşıldığına göre, henüz küçük yaşta bir çocuktur. Şer'i kurallara göre miras taksiminde, ortaklar arasında küçük bir çocuk (*sagir*) var ise kadının emrine ihtiyaç vardır. Aksi halde yapılan taksimat sahih değildir. Çünkü küçük çocuktan ortakların velayetleri kusurlu olduğundan dolayı buna ihtiyaç duyulmaktadır.¹³ Ümmihani *sagire* bir çocuk olduğu ve kendisinden başka bir mirasçı da bulunmadığı için, bu taksimatın kadı emriyle yapıldığı açıktır.

Ayşe Hatun'un 166.007 akçe tutarındaki terekesinin 132.000 akçesini bir tane ev, bir tane 4 taşlı değirmen, bir tane 2 taşlı kebe değirmen, 7 adet otluk yığın ve mihr-i müeccel oluşturmaktadır. Sahip olunan hayvanların nakdi karşılığı ise 13.210 akçedir. Toplamda 145.210 akçeyi bulan bu meblağdan geriye kalan ve yine büyük bir servet sayılabilecek olan 20.797 akçelik kısım ise ev eşyaları ve giysilerden oluşmaktadır.

Terekede bazı giderler için yapılan kesintilere de yer verilmiştir. Cenazenin yıkanması ve kefenlenmesi için (*techiz ve tekfin*) 6000 akçe, terekenin mirasçılara taksimi karşılığında alınan resm-i kısmet için 3000 akçe, yaylağın kullanım hakkına mukabil alınan tapu bedeli için (*hakk-ı tapu-yı yaylak*) 8000 akçe, mahkemeden verilen hüccet ve naiblik için (*hüccet ve niabet*) 500 akçe, defter masrafı ve şer' görevlisi için (*harc-ı defter ve hadim-i şer'*) 500 akçe, hizmet bedeli olarak (*ücret-i hidem*) 1500 akçe ve terekenin yazım masrafı için (*katibiyye*) 500 akçe olmak üzere toplamda 20.000 akçe vergiler ve resmi işlemler için alınmıştır. Ayrıca eşinin mirasından Kara Mehmet Bey'e 12.000 akçe verilmiştir. Genel toplamda 32.000 akçeyi bulan bu giderlerden sonra geriye kalan 134.007 akçelik miras, kızı Ümmihani'ye devredilmiştir.

Tereke hakkındaki bu bilgilerden sonra Aişe Hatun'un mal varlığını ortaya koymak ve buradan elde edilecek bilgilerle, onun şahsında XVII. yüzyılın ortalarında Manastır'ın sosyal ve ekonomik hayatı hakkında bir takım bilgilere yer verilecektir.

Giyim-Kuşam Eşyaları

Aişe Hatun günlük yaşantısında birbirinden farklı tür ve özelliklerde giyim kuşam eşyaları kullanmıştır. Bu eşyalar muhallefatında önemli bir yer tutmaktadır. Eşyaların ekonomik anlamda değerli oldukları kıymetlerinden anlaşılmaktadır. Kullanılan bu eşyalar iç giyim eşyası, dış giyim eşyası ve diğer eşyalar olmak üzere olarak üç başlıkta toplanabilmektedir.

a. İç Giyim Eşyaları

İç giyim eşyası olarak kullanılan giysilerin başında gömlekler gelmektedir. Gömlekler erkek ve kadın giysisi olarak kullanılabilirdi. Kadınların kullandığı

¹³ Molla Hüsrev, *Tercümetü'l-Dürer ve'l-Gurer*, II, 1258, s. 308.

gömler ayak bileklerine kadar iner ve bedenün üst kısmını örterdi.¹⁴ Bir çeşit iç çamaşırı mahiyetinden olan bu giysilerden terekede kayıtlı beş tane gömlek bulunmaktaydı. Gömlerün üç tanesi keten ipliğinden yapılmıştı. Diğeri ise bürüncek adı verilen, ham ipekten ve az miktarda keten ipliği de katılarak dokunan yazlık bir kumaş¹⁵ türünden beyaz renkli şal gömlekti. Sonuncusu ise fanus gömlek diye tabir edilen bir gömlek çeşidiydi.

Genellikle tek parçalı bir kadın giyeceği olan, basma patiska ve diğeri kumaşlardan yapılan uzun bir giysi, düz ve süssüz kadın esvabı¹⁶ olarak tarif edilen entariler bulunmaktaydı. Bu elbiseler ev içinde günlük işleri yaparken giyilebildiği gibi akşamları yatarken de kullanılabilmekteydi.¹⁷ Terekede üç farklı renkte entariden söz edilmektedir. Bunlardan bir tanesi çiçekli ve kırmızı renkli, bir diğeri köhne kırmızı darayı¹⁸ entari ve sonuncusu da beş tane sim düğmesi olan yine köhne darayı entari idi.

Kadınların bellerinden aşağıya giydikleri geniş ve uzun elbisenin adı olan fistan¹⁹ önemli bir giyim eşyasıydı. Başka bir tanımla belden dize kadar çok kırmalı bir kadın elbisesi olarak ifade edilen fistanın entariden farkı yatarken kullanılmamasıydı.²⁰ Aişe Hatun'un kullandığı fistan köhne olup yeşil atlastan²¹ yapılmıştı ve fistanın üzerinde beş tane sim düğmesi bulunmaktaydı.

Kıyafetlerin en üst kısmına giyilen değerli kumaşlardan astarsız esvab olarak tanımlanan ve giyen kişinin zenginliğinin ve zarafetinin bir göstergesi sayılan kaftanlar²² kullanılan eşyalar arasındaydı. Bunlar arasında bir tane yeşil diba kaftan, bir tane sarı darayı kaftan ve bir tane ipek kaftan bulunmaktaydı.

Bezden kesilmiş bir şalvar olan çentiyandan²³ iki tane bulunmaktaydı. Bunlardan bir tanesi çiçekli kırmızı renkli iken diğeri ise darayı kumaştan yapılmıştı.

¹⁴ Reşad Ekrem Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Sümerbank Kültür Yayınları, Başnur Matbaası, Ankara 1967, s.125.

¹⁵ Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 48.

¹⁶ Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 102.

¹⁷ Gülser Oğuz, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", *Milli Folklor Dergisi*, 23/92, 2011, s. 109.

¹⁸ İran'dan ithal edilen, çeşitli renkler üzerinde kalın bir eski kumaşın adı. Bkz: Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 86.

¹⁹ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, s. 632.

²⁰ Oğuz, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", s. 109.

²¹ İpekten dokunmuş esvaplık bir kumaş olup, kırmızı, mavi, yeşil, sarı daima düz renkli olur, üzerinde hiçbir süsleme olmaz. İncesi ve kalını olur fakat her ikisi de sertçedir. Bkz. Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 17.

²² Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 137.; Oğuz, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", s. 110.

²³ Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 70.

Kumaş olarak kırmızı kadifenin tercih edildiği, bir çeşit dar şalvar olan köhne bir çakşır²⁴ da kullanılmaktaydı.

Kışın soğuk günlerinde bedeni sıcak tuttuğu için yaygın olarak kullanılan, giysinin altına giyilen pamuk hırka²⁵ anlamında bir çeşit içlik olan zıbın kullanılan giysiler arasındaydı. Bir tane bulunan zıbın darayı kumaştan yapılmıştı ve köhne olarak nitelendirilmişti.

İpek, pamuk veya yünden imal edilen yüzü tüylü yumuşak ve parlak bir kumaş türüne kadife denilmekteydi. Bursa'da dokunan ipekli kadifeler çok kıymetliydi ve Avrupa pazarlarında en çok kabul gören Türk kumaşlarıydı. Kabartma nakışlı Türk kadifeleri ise zengin ve kibar harcı kumaş olarak meşhurdu. Kadife çeşitlerinden kavuk, takke, cebken, camedan, hırka, entari, şalvar, ayak terlikleri yapılır ve ayrıca döşemelik olarak da kullanılırdı.²⁶ Aişe Hatun'un kadifelerden imal edilen fakat giysi türü olarak belirtilmeyen, muhtemelen de entari, hırka tarzında olan dört tane sim düğmeli köhne bir kadifesi bulunmaktaydı. Ayrıca dört parça yeşil kadife ve kaç parça olduğu belirtilmeyen kırmızı kadife parçası da eşyaları arasındaydı.

b. Dış Giyim Eşyaları

Dışarda örtünmek maksadıyla kullanılan eşyaların başında ferace gelmekteydi. Ferace kadınların sokakta yaşamakla birlikte giydikleri önden açık, bedeni ve kolları bol ve yakasının arka kısmı eteklere kadar uzanan bir üst elbisesi olarak tanımlanmaktadır.²⁷ Yazlık ve kışık olmak üzere çeşitleri bulunan feracelerin yazlık olanlarında hafif ipekliler kullanılırken, kışık olanları kuzu, sincap ve tavşan kürkleriyle kaplanabilmekteydi. Feracenin asıl işlevi İslamiyet'in örtünme emri gereğince kadınların vücut hatlarını belli etmemesiydi. Bunun için çok uzun ve bol dikilirlerdi.²⁸ Terekede bir tane sade şahmaran ferace, bir tane sansar postuyla yeşil kadife ferace ve bir tane de köhne kahverengi ferace olduğu kayda geçirilmişti.

Feracenin tamamlayıcısı olarak düşünülebilen ve yine dışarda örtünme için kullanılan bazı eşyalar da bulunmaktaydı. Bunlar arasında saçları örtmek için başa ve

²⁴ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, s. 323.

²⁵ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, MEB Yayınları, İstanbul 1984, s.658

²⁶ Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 136-137.; Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.364.

²⁷ Hülya Tezcan, "Ferace", *DiA*, XII, İstanbul 1995, s. 349.; Sevgi Gürtuna, "Osmanlı Kadının Giyim Kuşamı", *Osmanlı Ansiklopedisi*, IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 190-191.; Süheyla Sarıtaş, Mehtap Türksoy, Suna Bilen, "Balıkesir ve Çevresinde Geleneksel Kadın Giysisi "Ferace" Hakkında Etnografik Bir Araştırma", *BAÜ, SBED* 10/18, Aralık 2007, s.196.

²⁸ Oğuz, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", s. 111-112.

boyuna bağlanan ince beyaz kumaş olan iki tane dülbend²⁹ kullanılmaktaydı. Bu dülbentler kenarı işlemeli baş örtüsü manasında makramalı³⁰ olarak nitelendirilmişti. Omuzları örtmek için kullanılan beyaz renkli bir tane şal ve kadınların doğal etkilerden ve kötü amaçlı bakışlardan korunmak için yüzlerinin tamamını veya bir kısmını kapatmak maksadıyla kullandıkları³¹ bir tane de siyah peçe bulunmaktaydı.

c. Diğer Eşyalar

Yukarıda belirtilen giysilerin haricinde bir tane şal parçası, ince patiska çeşidinden bir bez olan bir tane şahî³², bir tane nakışlı dokuma makrama bulunmaktaydı. Pamuklu ve sadesi olduğu gibi yün ve tiftikten yapılan ter toplanan manasında olan arakiyyeden³³ bir tane kırmızı renkli köhne arakiyye kullanılmaktaydı. Giysilerin üzerini iliklemek için kullanılan bir tanesi büyük olmak üzere sekiz tane sim düğme ve yağmurluk kesesi kullanılan eşyalar arasındaydı.

Terekede bazı kumaş çeşitlerine de rastlanılmıştır. 1,5 zira³⁴ uzunluğunda çiçek nakışları dokunmuş lüks bir kumaş olan diba³⁵, bir adet üzerinde işlemesi bulunan Güney Hindistan kökenli orta kalite beyaz pamuklu bir kumaş olan izari³⁶, iki tane hiyal³⁷ makrama ve 3,5 zira uzunluğunda beyaz ipek bu kumaşların arasındaydı.

Ev Eşyaları

Evde kullanılan eşyalar arasında, zemin döşemesinde kullanılan ve küçük halı³⁸ anlamına gelen çok sayıda kaliçe bulunmaktaydı. Ev dekorasyonunun önemli bir parçası olan kaliçelerin her biri, evin farklı bölümlerinde kullanılmaktaydı. Bunlar arasında muhtemelen misafir odası için bir tane büyük kaliçe, diğer odalarda kullanılmak üzere bir tane alaca renkli küçük kaliçe, altı tane beyaz köhne kaliçe, iki tane kırmızı kaliçe ve bir tane de köhne kaliçe bulunmaktaydı.

²⁹ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 210.

³⁰ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 441.

³¹ Nebi Bozkurt, "Peçe", *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s. 210.

³² Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 634.

³³ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 1, s. 64.

³⁴ Arşın manasına da gelir, kumaş eşyalar için endaze ölçüsüyle aynı değerdir. Bugünkü anlamda 0.650 metreye denk gelen uzunluk ölçüsüdür. Bkz: Halil İnalçık, (Çev. Halil Berktaş), *Osmanlı İmparatorluğunun Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, 1, Eren Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 442

³⁵ Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 89.

³⁶ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 357.

³⁷ "Yan" anlamına da gelen bir kelime. Bkz. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s. 423.

³⁸ Ferit Devellioğlu, (Yay. Haz. Aydın Sami Güneyçal), *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları (17. Baskı), Ankara 2000 s. 485.

Kaliçelerden başka yine evin zemin döşemesinde kullanılan iki tane köhne kırmızı kilim vardı. Ayrıca başka bir kilim çeşidi olan ve Rumeli'de *Yanbolu*³⁹ olarak isimlendirilen bir tane de beyaz yanbolu kullanılmaktaydı.

Eşyalar arasında yastık ve yorganların sayıca çokluğu dikkati çekmektedir. Aişe Hatun tarafından kullanılmakla beraber, evin hizmetçileri veya eve gelen misafirler için de kullanılan eşyalar arasında tafta olarak bilinen ipekli yün kumaştan imal edilmiş iki tane kırmızı ve bir tane yeşil yüz yastığı, bir tane basma yüz yastığı, biri yeşil olmak üzere iki tane atlastan işlemeli yüz yastığı, iki tane kumaş yastık, bir tane sarı yastık ve sekiz tane de beledi yastık bulunmaktaydı. Bir tane işlemeli başlığıyla sarı atlas yorgan, bir tane köhne atlas yorgan, bir tane kırmızı atlastan işlemeli başlığı olan mor dolama yorgan, bir tane arakiyye kumaştan yorgan, iki tane köhne yorgan, bir tane bez üzerine işlemeli yorgan başlığı, bir tane işlemeli köhne çarşaf ve bir tane de kumaş döşek kullanılmaktaydı.

Terekede içine elbise, çamaşır gibi giysilerin konulup saklandığı boğçalara da rastlanılmıştır. Boğçalar arasında bir tane kırmızı işlemeli tafta boğça, bir tane kırmızı boğça ve iki tane de işlemeli boğça olmak üzere dört tane boğça bulunmaktaydı. Yine içinde eşyaların muhafaza edildiği bir de sandık kullanılmaktaydı. 300 akçelik kıymetinden bu sandığın büyük ve değerli olduğu anlaşılmaktadır.

Kullanılan eşyalar arasında iplikten dokunmayan, yalnız ıslatılarak dövülmek suretiyle yapılan kalın, kaba kumaştan elde edilen döşek keçeleri⁴⁰ bulunmaktaydı. Döşek keçelerinin üç tanesi yeşil ve bir tanesi beyaz olmak üzere dört taneydi. Bunlardan başka bir tane sedir kilimi anlamında alaca renkli köhne yan⁴¹ keçesi de bulunmaktaydı.

Evin aydınlatılması için şamdan ve fanusun kullanıldığı görülmektedir. Şamdanlar genelde taşınabilir olduğu için evin oda, mutfak gibi bölümlerinde kullanılmaktaydı. İçinde mum, kandil ve petrol lambası gibi alevle yanan şeylerin ışığını rüzgarın söndürmesinden korumak için etrafını kapatan camdan yapılan mahfaza anlamındaki fanus⁴², büyük bir fener olarak bilinmektedir. Terekede büyük fanus olarak belirtilen bu fener, muhtemelen geceleri evin bahçesini aydınlatmada kullanılmıştır.

Günlük yaşamda Aişe Hatun'un kullandığı küçük ve taşınabilir eşyaları da bulunmaktaydı. Biri işlemeli ve biri sade olmak üzere iki tane el sandığı, iki tane küçük sepet sandığı ve içinde küçük mücevherlerin taşındığı bir tane de taç kutusu bu eşyalar arasındadır.

³⁹ Kelimenin aslı Yanbul'dur. Bkz: Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 723.

⁴⁰ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 391.

⁴¹ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 723.

⁴² Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 1, s. 589.

Eşyaların haricinde terekede kaydedilen iki tane Kur'an-ı Kerim bulunmaktadır. Kayıtlardan anlaşıldığına göre bu Kur'an-ı Kerim'ler Aişe Hatun'a hediye edilmiştir. Ayrıca Kur'an'ın muhafazası için bir tane de kelim-i izzet kesesi olduğu belirtilmiştir. Kur'an haricinde terekede kayıtlı başka bir kitap ismine rastlanılmamıştır.

Mutfak Eşyaları

Mutfak eşyaları arasında dikkate değer olan nokta, geleneksel Türk yemeklerinin yapılıp yenildiği eşyalardan oluşmasıdır. Bu eşyalar arasında yiyeceklerin kesilip, küçük parçalara ayrılması için bir tane sim bıçak, pişen yemeklerin tabaklara konması için üç tane kepçe kullanılmaktaydı. Derinliği az bir kap olan sahanın⁴³ farklı çeşitlerinden toplam on altı tane bulunmaktaydı.

Mutfakta çok sayıda tepsinin varlığı dikkat çekmektedir. Tepsiler fincan, tabak gibi şeyleri taşımaya yarayan düz bir kap olmanın yanı sıra, içinde börek, tatlı gibi yiyeceklerin pişirilmesi için de kullanılmaktaydı.⁴⁴ Terekede yazılan tepsilerin yanında onları niteleyen yiyecek isimlerinden anlaşıldığına göre, her bir yemeğin yapılması için ayrı ayrı tepsiler kullanılmaktaydı. Nohut ve et ile yapılan yahni yemeği için dört tane yahni tepsisi, et yemeklerinin yapıldığı bir tane kuzu tepsisi, börek yapımı için bir tane börek tepsisi, Türk mutfağının en meşhur tatlılarından olan baklavanın hazırlanması için bir tane baklava tepsisi bulunmaktaydı. Ayrıca üç tane kaşık tepsi ve bir tane de düz tepsi vardı. Yine Türk yemek kültüründe önemli bir yeri olan kebabın yapılması için dört tane de kebab şişi yer almaktadır.

Misafirlere yemek sunmak veya büyük ziyafetler vermek için bir tane büyük sini, yemekleri pişirmek için beş tane büyük tencere kullanılmaktaydı. İslam dininde önemli bir ibadet olan Ramazan ayında oruç tutmak ve iftar vakti geldiğinde oruç açmak üzere hazırlanan yemekler için bir tane iftar sofrası vardı. Ayrıca farklı malzemeler dövmek için kullanılan, farklı büyüklükte mermer, taş, pirinç, bakır, tunç ve ağaçtan yapılan kap⁴⁵ manasında bir tane de havan bulunmaktaydı.

Bunların haricinde günlük yemeklerin yapıldığı ve yenildiği bir tane küçük tencere, bir tane küçük taba, bir tane kebab tabası, çoğunlukla üzümünden olmak üzere bazen de incir, dut gibi meyvelerden yapılan pekmez için bir tane pekmez tabası, bir tane hoşap taşı ve bir tane iznik kasesi bulunmaktaydı.

⁴³ *Türkçe Sözlük*, (Yay. Haz: Şükrü Halûk Akalın vd), Türk Dil Kurumu Yayınları, (II. Baskı) , Ankara 2011, s. 2008.

⁴⁴ *Türkçe Sözlük*, s. 2327.

⁴⁵ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 309.

Mutfakta elleri silmek, kurulamak veya yemek yerken kullanmak için ince bir havlu olan peşkir⁴⁶ de kullanılmaktaydı. Bunların sayısı iki tane olup, birisi alaca renkli iken diğeri köhne ve kırmızı renkliydi.

Hamam Eşyaları

Hamam eşyaları arasında, su ısıtmaya veya ısınan suyu taşımaya yarayan, biri büyük olmak üzere iki tane kazan ve bir tane güğüm bulunmaktaydı. Suyu kullanmak için bir tane maşrapa ve bir tane de hamam taşı kullanılmaktaydı. Ayrıca hamamda kullanmak üzere bir tane leğen, küçük ve büyük olmak üzere dört tane kurna leğen, bir tane leğen ibriği, bir tane leğen örtüsü, bir tane de makramasıyla hamam döşemesi bulunmaktaydı. İçine sabun, lif, kese, kına gibi malzemelerin konulduğu üç tane de kıldan⁴⁷ vardı. Hamam giysisi olarak, bir tane hamam gömleği, bele bağlanan ve bedeni örtmek için⁴⁸ kullanılan bir tane beyaz tafta peştamal ve bir tane de kırmızı köhne tafta peştamal giysiler arasındaydı.

Gayrimenkul Mallar

Aişe Hatun'un taşınmaz mallarına bakıldığında göze ilk çarpan mülkü, ikamet ettiği evidir. Evin niteliksel özellikleri ve mimari yapısı hakkında bilgi verecek herhangi bir tanımlama yapılmamıştır. Ancak evin 40.000 akçe olarak belirtilen değerinden anlaşıldığına göre, en az iki katlı, geniş arsalı büyük ve gösterişli bir ev olduğu düşünülmektedir. Nitekim evin dahil ve hariç olmak üzere iki kısmının bulunduğu terekede kaydedilmiştir. Ayrıca evde kullanılan kaliçe ve kilimlere bakılırsa çok sayıda odası olan bir ev olduğu akla gelmektedir.

Taşınmaz mülklerden bir diğeri değirmenlerdir. Değirmenler, klasik dönem Osmanlı yaşamının en önemli sanayi kollarından biri olma özelliğini gösteriyordu. Genellikle tahılın öğütülüp un haline getirildiği bu tesislerde, hayvanların ihtiyacı olan yemin üretilmesi işinde de yararlanılıyordu. Ekseriya su ile çalışan değirmenlerin üç ay, altı ay ve tam yıl olmak üzere değişik çalışma süreleri bulunurdu. Bunlardan çalışma sürelerine göre vergi tahsil edilirdi. Su gelince yürüyen sel değirmenlerinden ise çalıştığı süre boyunca vergi alınır⁴⁹. Değirmenlerin büyüklüğü *bab* denilen taş sayısına göre belirlenirdi. Bir değirmende taş sayısı ne kadar çoksa o kadar büyük kabul edilirdi. Çok az rastlansa da bazı değirmenlerde iki ya da üç taş bulunurdu.⁵⁰ Terekede kayıtlı iki tane değirmen bulunmaktadır. Bu değirmenlerin birisinde buğday, arpa gibi tahıl ürünleri öğütülüyordu. Diğeri ise kebe değirmen olup, bunda küçük çaplı yünlü kumaş

⁴⁶ Gülser Oğuz, "Tereke Kaydından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyıl Başlarındaki Yaşam Tarzı: Amcazade Hüseyin Paşa", *Milli Folklor Dergisi*, 22/88, 2010, s. 97.

⁴⁷ *Türkçe Sözlük*, s. 1439.

⁴⁸ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 547.

⁴⁹ Ümit Koç, "Klasik Dönem Anadolu Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme", *Türkler*, X, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 777.

⁵⁰ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s. 55.

eşya üretimi yapılmaktaydı. Aişe Hatun'un değirmeninde dört taş bulunmaktaydı. Dolayısıyla bu değirmen emsallerine göre çok daha büyüktür. Büyük bir değirmen olması sebebiyle bu değirmenin tam yıl çalışan, çok işlevsel ve çok gelir getirici olduğu akla gelmektedir. Zira terekede değirmenin bedeli 40.000 akçe olarak yazılmıştır ki bu rakam, değirmenin ev ile aynı kıymete sahip olduğunu göstermektedir. Bir diğer değirmen 2 taşı bulunan kebe değirmen idi. Taş sayısından anlaşıldığına göre bu da büyük sayılabilecek bir işletmeydi. Nitekim kıymeti 10.000 akçe olarak gösterilmişti. Yukarıda da değinildiği üzere bu değirmende yünlü kumaş üretimi yapılmaktaydı. Değirmenlerin yıllık hasılatlarının ne kadar olduğu bilinmemektedir fakat faal bir şekilde çalıştıkları şüphesizdir. Bu işletmelerin devamlılığı üretim ve ticaret ile mümkündür. Dolayısıyla burada canlı bir para döngüsü vardır ve Osmanlı toplumunda kadınların ticari hayatta yer aldıklarını, iş hayatında bulduklarını göstermektedir.

Sahip Olunan Hayvanlar

Aişe Hatun'un hayvanları arasında süt, yoğurt ve peynir gibi yiyecek ihtiyacının karşılandığı buzağısıyla beraber 9 tane inek; yük taşımak, tarla sürmek gibi işler için kullanılan 8 tane öküz, 4 tane su sığırsı⁵¹ ve 8 tane de tosun bulunmaktaydı. Ayrıca bu hayvanlardan, et ihtiyacının karşılanması için de yararlanılmaktaydı.

Gıdalar arasında önemli bir yeri olan balın üretilmesi için 17 adet kovan bulunmaktaydı. Bu kovalardan elde edilen bal, evin ihtiyacını karşılamaktaydı.

Hayvanlardan elde edilen süt, yoğurt, peynir ve bal gibi gıda maddeleri, evin ihtiyacından daha fazla olabiliyordu. Belki de ihtiyaç fazlası olan bu ürünlerin ticareti de yapılmaktaydı.

Bunların haricinde yaş ve cinsleri belirtilmemiş olmakla beraber, taylarıyla birlikte 11 tane de kısrak bulunmaktaydı. Aişe Hatun günlük hayattaki işlerini halletmek, değirmenlerine ve kovalarına gitmek için bu hayvanları kullanmaktaydı.

Terekede hayvanların yiyeceği olarak 2000 akçe değerinde 7 adet otluk yığından bahsedilmiştir. Bu otluk yığınlar muhtemelen kullanım hakkına sahip olunan yaylakta üretilmiştir ve kış mevsimi geldiğinde hayvanların ihtiyacı için kullanılmak üzere ayrılmıştır.

Mücevherat, Nakit Para-Alacak

Yukarıda zikredilen eşya ve mallardan başka Aişe Hatun'un bir de menkul varlıkları bulunmaktaydı. Bunlar daha çok altın ve kıymetli taşlardan oluşan süs ve takı eşyalarıydı. Fakat bu eşyalarla birlikte bazı giysiler, yastık ve döşekler ile ilgili bir takım notlar düşülmüştür. Nedeni tam olarak bilinemeyen bir durumdan dolayı Haverzade Ali Efendi'nin eşi Saliha kadın tarafından bu eşyalar koruma altına alınmıştır. Eşyaların

⁵¹ Manda olarak bilinen hayvan.

korunması ve gereken yerlere harcama yapılması, Aişe Hatun'un vasiyeti üzere gerçekleşmiştir. Bu durum Saliha Kadın tarafından da ifade edilmiştir. Vasiyet gereği yapılan harcamalardan sonra kalan kısmının da yine kendisinde olduğunu beyan etmiştir.

Saliha Kadının elinde kalan eşyaların çoğunda, *Ali Efendi'de* kaydı düşülmüştür. Anlaşılan o ki Saliha Kadın eşyaların muhafazasını eşiyle beraber sağlamaktaydı. Saliha kadın ve Ali Efendinin kim olduklarıyla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak kıymetli eşyaların emanet olarak bırakılmasından Aişe Hatun'un bu kişilere çok güvendiği anlaşılmaktadır.

Emanet edilen eşyalar içerisinde üç tane incili takı eşyası, bir tane altın hızma, 1200 akçe değerinde bir tane yakut küpe bulunmaktaydı. Üç tanesinde *Hacc-ı Şerif için virilmiş* kaydı düşülen, kullanımı itibarıyla de gerdana takılan bir tane 15 dizili boyun incisi, bele elbisenin üstüne takılan bir tane sim nakışlı kemer kuşak ve bir tane de altın istifan⁵² vardı. *Hacc-ı Şerif* için emanet edilen eşyaların varlığından anlaşıldığına göre, Aişe Hatun Hacca gitmeyi düşünmüştü. Fakat o dönemde mesafenin uzak olması veya can güvenliğinin tehlikeye girmesi gibi sebeplerle bu düşüncesi gerçekleşmemiştir. Diğer bir ihtimalle kendisi hacca gidemeyeceği için başka birinden vekâleten bu görevi ifa etmesini istemiştir. Sonuç olarak Hacc vazifesini yerine getirmek istemesi onun dindar bir kadın olduğunu göstermektedir.

Aişe Hatun kendisinin defin işlerinde kullanılmak üzere ayrıca emanet bıraktığı altı tane daha kıymetli eşyası bulunmaktaydı. İki tane eşyasının yine hakkında bilgi olmayan iki kişide olduğu görülmektedir. Sofizade isimli kişide emanet bir tane sim kuşak ve Şeyh Osman oğlu hanımında emanet bir tane altın sinebend bulunmaktaydı. Bunların haricinde şeklinin nasıl olduğu tam olarak bilinmeyen fakat saça takılan ziynet eşyası⁵³ olarak sekiz ayaklı incili altın saç bağı ve altın saçlık, bir tane sade inci saçlık, yine bele takılan bir vakıyyelik⁵⁴ sim kemer kuşak ve bir çift altın bilezik defin işleri için kullanılacak eşyalar arasındaydı.

Emanet olarak bırakılan eşyalardan bir tanesi hariç, diğerlerinin fiyatları terekeye yazılmamıştır. Kıymeti bilinen tek eşya 1200 akçe değerindeki yakut küpedir.

⁵² Rumca olduğu bilinen bu kelime gelin tacı, çiçek veya işlemeli ziynet eşyasından yapılan genellikle Hristiyan halk tarafından gelinlik kızların başına takılan başlık hotoz anlamına gelmektedir. Bkz. Oğuz, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", s. 110- 114.

⁵³ Oğuz, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", s. 112-113.

⁵⁴ Okka demektir. Standardı 400 dirheme denk gelen ağırlık ölçüsüdür. Bugün 1.2822945 kilo grama denk gelmektedir. Bkz. İnalçık, *Sosyal ve Ekonomik Tarih*, s. 446.

Diğer eşyaların sadece adetleri verilmekle yetinilmiştir. Eşya kıymetlerinin belirtilmemesinin sebebi ise vasiyet edilen meblağın tereke toplamından çıkarılmasıdır.⁵⁵

Terekede göze çarpan diğer bir husus da alacak olarak mehr-i müeccelin kaydedilmesidir. İslam hukukunda nikah akdi sırasında erkeğin kadına peşin olmayarak sonradan ödemeyi vaat ettiği mehre, mehr-i müeccel denilmektedir.⁵⁶ Mehr-i müeccel için bir tarih belirlenmiş ise bu tarihte ödenir. Eğer herhangi bir tarih belirlenmemiş ise ölüm veya ayrılık hallerinde hemen ödenir. Zevcenin ölmesi durumunda mehr, zevcenin varislerine ödenir. Zevce, mehrini kocasına veya ölmüş ise varislerine hediye de edebilir.⁵⁷ Aişe Hatun'un ölümü sebebiyle mehr-i müeccelin ödenmesi gerekmektedir ve bunun için gelir olarak kaydedilmiştir. Gelir olarak kaydedilen mehr-i müeccel, vefat ettiği zaman evli olduğu eşi Kara Mehmet Bey'den kalmadır. Evlilikleri esnasında muaccel mehr olarak ne verildiği bilinmemektedir fakat müeccel mehr için 40.000 akçe gibi yüksek bir rakam terekede yer almaktadır. Bu rakam evin veya 4 taşlı değirmenin kıymeti kadar olup, Aişe Hatun'un seçkin kişiliğini de yansıtmaktadır.

Sonuç

Tereke defterleri sosyo-ekonomik ve kültürel tarihimiz açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu defterlerde gündelik yaşam, yaşam standartları, fiyatlar, kullanılan eşya ve malzemeler hakkında zengin bilgiler bulunmaktadır. İncelemesi yapılan Aişe Hatun'un terekesinde kullanım amacına göre değişen çok sayıda giyim-kuşam eşyasının, mutfak malzemesinin ve hamam takımının yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Aişe Hatun, sahip olduğu gayrimenkul yatırımları, gelir getiren işletmeleri ve çok sayıda ziyaret eşyası ile Manastır şehrinin zengin kadınlarından biridir.

⁵⁵ İnalçık, "15. Asır Türkiye İktisadi ve İctimai Tarihi Kaynakları", s. 189.

⁵⁶ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, MEB Yayınları, İstanbul 1983, s. 444; M. Akif Aydın, "Mehir", *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, s. 390.

⁵⁷ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku, Adalet ve Mülk*, Arı Sanat ve Yayınevi, İstanbul 2008, s. 449-450.

Tablo 1. Ayşe Hatun'un Terekesinde Kayıtlı Malvarlığı

EŞYA	ADET	KIYMET
Hediye-i Kelam-ı İzzet	2	2400
1,5 Zira Yeşil Diba		400
Kırmızı Münakkaş Tafta Boğça	1	200
Kırmızı Tafta Yüz Yastığı	1	80
Yeşil Tafta Yüz Yastığı	1	80
Al Tafta Yüz Yastığı	1	80
Sarı Atlas Yorgan Münakkaş Başlığıyla	1	400
Bez Üzerine Münakkaş Yorgan Başlığı	1	200
Beyaz İpek Şal	1	200
Beyaz Bürüncek Şal Kölmek	1	200
Beyaz Tafta Peştamal	1	200
Çiçekli Kırmızı Çentiyen	1	300
Darayı Çentiyen	1	150
Çiçekli Kırmızı Antari	1	200
Köhne Darayı Antari 5 Tane Sim Düğmeli	1	100
Köhne Al Darayı Antari	1	50
Köhne Darayı Zibun	1	80
4 Parça Yeşil Kadife		60
Köhne Yeşil Atlas Fistan 5 Tane Sim Düğmeli	1	200
Köhne Kahverengi Ferace	1	400
Köhne Kırmızı Tafta Peştamal	1	60
Hamam Kölmeği	1	80
Kırmızı Basma Boğça	1	20
Köhne Al Peşkir	1	20
Fanus Kölmeği	1	20
Basma Yüz Yastığı	1	20
Def'a Alaca Peşkir	1	50
Kırmızı Kadife Paresi		30
Münakkaş Boğça	1	30
Def'a Münakkaş Boğça	1	20

Şahi	1	20
Şal Paresi	1	20
Münakkaş Dokuma Makrame	1	20
Hiyal Makrame	2	80
Siyah Peçe	1	40
Köhne Kırmızı Arakiyye	1	40
Dülbend Makrame	2	80
Kelam-ı İzzet Kesesi	1	50
3,5 Zira Beyaz İpek		-
Ketan İpliği Kölmek	3	150
Köhne Kırmızı Kadife Çakşır	1	30
Yağmurluk Kesesi ve Sarı Yastık		30
Köhne Münakkaş Çarşap	1	20
Köhne Kırmızı Kadife 4 Tane Sim Düğmeli		40
İftar Sofrası	1	10
Münakkaş Yüz Yastığı	1	10
Hamam Döşemesi ma'a Makramasıyle	1	40
Köhne Atlas Yorgan	1	120
Mor Dolama Yorgan Kırmızı Atlas Münakkaş Başlığıyla	1	1200
Arakiyye Kumaştan Yorgan	1	250
Köhne Mahiz (?) Yorgan	1	40
Köhne Yorgan	1	15
Yeşil Döşek Keçesi	3	300
Beyaz Döşek Keçesi	1	60
Beledi Yastık	8	240
Büyük Kaliçe	1	-
Alaca Sagir Kaliçe	1	80
Yeşil Atlas Münakkaş Yüz Yastığı	1	30
Taç Kutusu	1	20
Münakkaş El Sandığı	1	40
Küçük Sepet Sandığı	2	25
El Sandığı	1	20
7 Tane Sim Düğme		40

Sim Bıçak	1	60
1 Tane Büyük Sim Düğme		100
Büyük Fanus	1	40
Köhne Kırmızı Kilim	1	50
Köhne Alaca Yan Keçesi	1	40
Beyaz Yanbolu	1	30
Beyaz Köhne Kaliçe	3	100
Beyaz Köhne Kaliçe	3	100
Kırmızı Kaliçe	2	30
Köhne Kırmızı Kilim	1	30
Sahan/ Yahni Tepsisi	8/ 4	712
Müşeyyed Sahan	4	260
Sahan/ Tepsi	3/ 1	400
Kuzi Tepsi	1	160
Pekmez Tabası	1	100
Büyük Tencere	5	640
Güğü	1	60
Kebap Tabası	1	30
Hoşap Tası	1	80
Maşrapa	1	30
Leğen	1	40
Kazgan	1	160
Büyük Sini	1	160
Sagır Taba	1	40
Baklava Tepsisi	1	60
Börek Tepsisi	1	40
Kaşık Tepsi	3	80
Sagır Tencere	1	20
Havan	1	40
Kildan	3	40
Kefkir Sahan	1	30
Kepçe	3	50
Kebap Şişi	3	20
Şamdan	1	60
Leğen Örtüsü	1	160
Kurna Leğen Kebir ma'a	4	300

Sagir		
Hamam Tası	1	20
Sandık	1	300
Münakkaş İzar(i)	1	40
İznik Kase	1	20
Köhne Kaliçe	1	40
Kebap Şiş	1	20
Köhne Alaca Keçe	1	30
Büyük Kazgan	1	500
Def'a Leğen İbrîği	1	60
Öküz Re's	8	1700
İnek ma'a Buzagıyla	9	2700
Def'a Tosun Re's	8	1210
Su Sığırı Re's	4	2000
Kısrak Taylarıyla Re's	11	4400
Otluk Yığın	7	2000
Kovan	17	1200
Mihr-i Müeccel		40.000
Hane Dahiliye ve Hariciyesiyle Beraber		40.000
4 Taşlı Asiyab		40.000
2 Taşlı Kebe Asiyab		10.000
MUHALLEFAT TOPLAM		166.007

Tablo II. Emanet Bırakılan Eşyalar

EŞYA	ADET	KIYMET
15 Dizili Boyun İncisi		
(...) İncili	2	
İnci Malgure (?)	1	
Yeşil Diba Kaftan	1	
Sarı Darayi Kaftan	1	
Yakut Küpe	1	1200
Sade Şahmaran Ferace	1	
Yeşil Kadife Ferace ma'a Sansar Postuyla	1	
Altın Hızma	1	
Nakş-ı Sim Kemer Kuşak	1	

Kumaş Yastık	2	
Kumaş Döşek	1	
Altın İstifan	1	
Harir Kaftan	1	
8 Ayaklı İncili Altın Saç Bağı ve Altın Saçlık		
Sade İnci Saçlık	1	
1 Vakıyye Sim Kemer Kuşak		
1 Çift Andişe (?) Altın Bilezik		
Sim Kemer Kuşak	1	
Altın Sinebend	1	

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Manastır Şer'iyye Sicili.

13 Numaralı Defter 1062-1063/1652-1653.

Kaynak ve İnceleme Eserleri

Aydın, M. Akif, "Mehir", *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, s. 389-391.

Barkan, Ömer Lütfi, "Edirne Askerî Kassamına Ait Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, III, 1966, s.1-479.

Bizbirlik, Alpay, "Osmanlı Devleti'nde Ticaret ve Üretime Dair Değerlendirilebilir Bir Kaynak: "Tereke Defterleri" ve Edirne Tereke Defterleri Üzerine Bir Deneme", *Türkler*, X, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.731-735

Bozkurt, Nebi, "Peçe", *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s. 210-212.

Canbakal, Hülya, "Barkan'dan Günümüze Tereke Çalışmaları", *Ömer Lütfi Barkan: Türk Tarihçiliğine Katkıları ve Etkileri Sempozyumu*, İstanbul 2011.

Çağ, Galip, 16. ve 17. Yüzyıllarda Osmanlı Hâkimiyetinde Manastır, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sakarya 2010.

Çakır, İbrahim Etem, "Osmanlı Toplumunda Eş ve Çocuk Sayısı, Statü, Servet: 1671-1678 Sofya Örneği", *OTAM*, Sayı: 31 / Bahar 2012, Ankara 2013, s.41-60.

Devellioğlu, Ferit, (Yay. Haz. Aydın Sami Güneyçal), *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay. (17. Baskı) Ankara 2000.

Doğan, Ahmet, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.

Ekinci, Ekrem Buğra, *Osmanlı Hukuku, Adalet ve Mülk*, Arı Sanat ve Yayınevi, İstanbul 2008, s. 449-450.

Evliya Çelebi, (Yay. Haz. Yücel Dağlı vd.), *Seyahatname*, V, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

- Gürtuna, Sevgi, "Osmanlı Kadınının Giyim Kuşamı", *Osmanlı Ansiklopedisi*, IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999. s.190-203.
- İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğunun Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, 1, (Çev. Halil Berktaş), Eren Yayıncılık, İstanbul 2000,
- İnalcık, Halil, "15. Asır Türkiye İktisadî ve İctimaî Tarihi Kaynakları", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1996, s.187-201.
- Koç, Ümit, "Klasik Dönem Anadolu Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme", *Türkler*, X, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.771-780.
- Koçu, Reşad Ekrem, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Sümerbank Kültür Yay., Başnur Matbaası, Ankara 1967.
- Molla Hüseyin, *Tercümetü'l-Dürer ve'l-Gurer*, II, 1258.
- Oğuz, Gülser, "Tereke Kaydından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyıl Başlarındaki Yaşam Tarzı: Amcazade Hüseyin Paşa", *Milli Folklor Dergisi*, 22/88, 2010, s. 91-100.
- Oğuz, Gülser, "61 Numaralı Edirne Şer'iyye Siciline göre 17. Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü", *Milli Folklor Dergisi*, 23/92, 2011, s. 106-116.
- Özcan, Tahsin, "Muhallefât", *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s.406-407.
- Özdeğer, Hüseyin, *1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*, İstanbul 1988.
- Öztürk, Said, *Askerî Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, İstanbul 1995.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-II-III, MEB Yay., İstanbul 1984.
- Prifti, Krsitaq, "Manastır", *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s. 562-563.
- Sarıtaş, Süheyla, Türksoy, Mehtap, Bilen, Suna, "Balıkesir ve Çevresinde Geleneksel Kadın Giysisi "Ferace" Hakkında Etnografik Bir Araştırma", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10/18, Aralık 2007, s.194-205.
- Tezcan, Hülya, "Ferace", *DİA*, XII, İstanbul 1995. s.349-350.
- Türkçe Sözlük*, (Yayına Haz: Şükrü Halûk Akalın vd), Türk Dil Kurumu Yayınları, (11. Baskı), Ankara 2011.
- Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011.